

ΑΝΤΙΠΑΡΑΘΕΣΕΙΣ Βελτιώνουν οι μετανάστες το δημογραφικό;

Πολλές φορές έχει διατυπωθεί η άποψη ότι οι μετανάστες που κάνουν περισσότερα παιδιά θα συμβάλουν στην επίλυση του δημογραφικού στην Ελλάδα.

ΣΑΒΒΑΣ ΡΟΜΠΟΛΗΣ-ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΜΠΕΤΣΗΣ

Συγκρατούν τους δείκτες

Ένας από τους παράγοντες που επηρεάζουν και διαμορφώνουν τη δημογραφική δομή ενός πληθυσμού μιας χώρας είναι η μετανάστευση (ισοζύγιο μεταναστευτικών εισροών και εκροών). Γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο στη διεθνή βιβλιογραφία μελέτης και ανάλυσης του μεταναστευτικού φαινομένου, δεσπόζουσα θέση κατέχει η διερεύνηση των επιδράσεων στην οικονομία, στον πληθυσμό, στο εργατικό δυναμικό, στην κοινωνική ασφάλιση κ.λπ. των χωρών αναχώρησης και υποδοχής.

Από την άποψη αυτή, συγκρίνοντας τις εκτιμήσεις της Eurostat για τη χώρα μας το 2007 (Eurogorp 2007), με τις εκτιμήσεις του Ιουλίου του 2017 που αποτυπώνονται στο Ageing Report 2018, διαπιστώνεται ότι το έλλειμμα, μεταξύ των άλλων, πληθυσμού και εργατικού δυναμικού που δημιούργησαν στη χώρα μας οι ασκούμενες μνημονιακές πολιτικές της ύφεσης και των περικοπών, την περίοδο 2010 -17, επιδεινώνεται. Συγκεκριμένα, ο μέσος δείκτης γονιμότητας (αριθμός παιδιών ανά γυναίκα αναπαραγωγικής ηλικίας από 1,5 που ήταν το 2007, το 2017 πέφτει στο 1,3. Ο δείκτης παραγωγικότητας ακολουθεί αντίστοιχη καθοδική πορεία. Ολα αυτά μαζί συμπαρασύρουν πτωτικά τον πληθυσμό και το εργατικό δυναμικό. Η μεταναστευτική εισροή, την ίδια περίοδο, αποτελεί σημαντική προσθήκη στον πληθυσμό και το εργατικό δυναμικό συγκρατώντας τους δείκτες. Κι αυτό γιατί συνήθως οι μετανάστες βρίσκονται σε ηλικία εργασίας (15-64 ετών), προκαλώντας επιδράσεις στην οικονομία της χώρας υποδοχής τόσο σε βραχυπρόθεσμο-μεσοπρόθεσμο, όσο και σε μακροπρόθεσμο ορίζοντα.

Σε βραχυπρόθεσμο και μεσοπρόθεσμο ορίζοντα, οδηγούν σε αύξηση του ΑΕΠ, διότι οι μεταναστευτικές ροές προκαλούν δημογραφική ώθηση στον πληθυσμό της χώρας, δημιουργώντας μια πιο νεανική δημογραφική δομή του εργατικού δυναμικού με μεγαλύτερο δείκτη παραγωγικότητας της εργασίας.

Οι μακροπρόθεσμες επιδράσεις αναφέρονται στον πληθυσμό της χώρας αφού συνήθως ο πληθυσμός των μεταναστών παρουσιάζει μεγαλύτερο δείκτη γονιμότητας. Αναφορικά με το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης, βραχυπρόθεσμα προκαλούν θετική επίδραση με την αύξηση των εισφορών, ωστόσο μακροπρόθεσμα όσο οι μετανάστες εργάζονται και ασφαλίζονται ταυτόχρονα δημιουργούν και υποχρεώσεις τόσο για το συνταξιοδοτικό σύστημα, όσο και για άλλες κοινωνικές παροχές όπως οι δαπάνες υγειονομικής περίθαλψης.

Ο κ. Σάββας Ρομπόλης είναι ομότιμος καθηγητής του Παντείου και ο κ. Βασίλειος Μπέτσης υποψήφιος διδάκτωρ του Παντείου Πανεπιστημίου.

Θα συμβάλουν στη γήρανση

Υπάρχει μια μακρά συζήτηση για το αν μέσω της μετανάστευσης μπορεί να επιλυθεί το δημογραφικό. Ακόμη από την εποχή της έκθεσης Σπράου (1997), έχει υποστηριχθεί – λανθασμένα, κατά τη γνώμη μου – ότι δεν ασχολούμαστε με το δημογραφικό, διότι θα «αναλάβουν να το επιλύσουν οι μετανάστες», ως νεανικός πληθυσμός που γεννά περισσότερα παιδιά.

Από το 2011, παρατηρήθηκε, πρώτη φορά μεταπολεμικά, μείωση του πληθυσμού της χώρας. Η πρόβλεψη από Eurostat είναι 7.264.686 κάτοικοι το 2080. Η γονιμότητα ανέρχεται σήμερα σε 1,3 (μειώνεται από το 1983), ενώ για την αντικατάσταση των γενεών απαιτούνται 2,1 παιδιά ανά γυναίκα αναπαραγωγικής ηλικίας. Τι γίνεται από τις μετανάστριες; Ενώ το 2010 οι γεννήσεις από Ελληνίδες ήταν 93.192 και από αλλοδαπές 21.574, το 2017 μειώθηκαν αντίστοιχα σε 76.182 και 12.371, σχεδόν στο ήμισυ. Τη μείωση εξηγεί η αποχώρηση από την Ελλάδα πολλών αλλοδαπών λόγω της κρίσης και η προσαρμογή της αναπαραγωγικής συμπεριφοράς τους στα ελληνικά «πρότυπα».

Η πληθυσμιακή γήρανση επίσης δεν αντιμετωπίζεται, μακροχρόνια τουλάχιστον, με τη μετανάστευση. Σήμερα το 21,3% του πληθυσμού είναι 65+ ετών και η Ελλάδα μαζί με την Ιταλία η πιο γηρασμένες χώρες της Ευρώπης. Όσοι αλλοδαποί δεν αναχωρήσουν, θα «συμβάλουν» στη γήρανση με σοβαρές επιπτώσεις ιδίως στο ασφαλιστικό.

Το Εθνικό Δημογραφικό Ινστιτούτο (INED) της Γαλλίας με σειρά ερευνών καταλήγει να παρομοιάσει τη μετανάστευση, σε σχέση με το δημογραφικό, με «πίθο των Δαναΐδων». Όσοι μετανάστες και να έρθουν το δημογραφικό μακροχρόνια δεν επιλύεται. Αλλά είναι τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν. Πανελλήνιες έρευνες, που διεξαγάγαμε στο ΕΚΚΕ (1983 κ.ε.), έδειξαν σταθερά επιθυμητό αριθμό παιδιών 2,2.

Μια συνολική δημογραφική πολιτική θα περιελάμβανε: α. Μέτρα εναρμόνισης οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής, μέσω εκτεταμένου δικτύου φύλαξης παιδιών (βρεφονηπιακοί σταθμοί, ενεργοποίηση του θεσμού βοηθών μητέρων, αμειβόμενες γονικές άδειες). β. Μείωση ανεργίας νέων. γ. Οικονομική στήριξη γονέων από το πρώτο παιδί. δ. Στήριξη νέων ζευγαριών με ειδικά στεγαστικά κ.ά. δάνεια.

Τέτοια μέτρα πρότειναν και η Διακομματική Επιτροπή της Βουλής για το Δημογραφικό (1991) και η ΕΔΗΜ, αλλά ουδέποτε εφαρμόστηκαν, στο πλαίσιο μιας σφαιρικής πολιτικής, της μόνης που θα είχε αποτελέσματα, όπως έδειξε και η μελέτη μας «Κόστους - Ωφέλους» (ΕΚΚΕ, εκδ. Σάκκουλα 2008).

Η κ. Χάρις Συμεωνίδου είναι δημογράφος, τ. διευθύντρια Ερευνών ΕΚΚΕ, επισκέπτρια καθηγήτρια Σορβόνης.